

MEDIA-ANALYSE WADDENZEE OP DE UNESCO-WERELDERFGOEDLIJST

Inleiding

Werelderfgoed

Op 26 juni 2009 is door de UNESCO (het UNSECO Werelderfgoed Comité op haar jaarlijkse congres, ditmaal te Sevilla, de Duits - Nederlandse Waddenzee ingeschreven op de Werelderfgoedlijst. Deze inschrijving is gebaseerd op de natuurwaarden en de bescherming daarvan en de beide staten zijn gehouden aan de verplichtingen van de Conventie en het aangenomen Outstanding Universal Values Statement.

De inschrijving heeft plaats gevonden 20 jaar nadat dit voor het eerst op de agenda was gekomen. In 2001 is in Esbjerg dat besluit herbevestigd, maar pas vanaf ca. 2005 wordt actie ondernomen. In dit jarenlange proces zijn vele discussies gevoerd. In het proces tot eerst aanmelding en nu ook inschrijving, heeft het Waddenzee-werelderfgoed convenant tussen LNV (namens het Rijk) en de regionale partijen (2007) een cruciale rol gespeeld.

De media respons op de inschrijving van de Waddenzee op de Werelderfgoedlijst was in het algemeen goed. Bij sommige belanghebbenden bestaat echter de neiging om alleen datgene van deze boodschap te gebruiken dat voor hen van belang is, zoals de kansen die diverse partijen zien in de economische ontwikkeling van de regio.

Om die reden leek een analyse van de diverse media-uitingen in de week van de inschrijving nuttig, om te beoordelen of en in hoeverre ingezet moet worden op mogelijke bijsturing van de gedachteontwikkeling rondom de plaatsing op de Werelderfgoedlijst. Beleidsrelevantie hiervan blijkt ook uit het feit dat het antwoord op deze vraag wordt gekoppeld aan soortgelijke analyse die in Duitsland wordt uitgevoerd, en uiteindelijk mede zal worden opgeleverd aan PV UNESCO te Parijs en de UNESCO commissie in Nederland.

Doel

Een zelfstandig leesbare notitie met analyse (ca. 10 blz.) in het Nederlands gesteld en de benodigde bijlagen zoals een lijst van media-uitingen en 'copies' van de meest relevante daarvan. De opdrachtgever zal conclusies trekken over te ondernemen acties.

Vraagstelling

Een analyse van de positie van de inschrijving van de Waddenzee op de Werelderfgoedlijst als nieuwsitem:

- welke prioriteit heeft het item (t.o.v. andere Waddenzee-items als N2000, PKB, gaswinning, vaarconvenant, mosselzaadvisserij, scheepvaart e.d.);
- hoe is het patroon in aandacht in de tijd en regionale spreiding (in de week van 23 juni - 4 juli en vanaf 2000; hoe loopt het nieuws: van ANP naar regionale kranten);
- de context van de inschrijving: de 20 jaar historie, de discussies, de rol van het convenant;
- de invloed van de persberichten van LNV (o.a. de briefing van 23 juni 2009).

Een analyse van de specifieke boodschap in de media-uitingen:

- welke criteria/motieven noemt men voor de inschrijving (Conventie en Statement);
- worden de verplichtingen gememoreerd;
- welke kansen/bedreigingen ziet men (voor eigen activiteiten of van anderen);
- welke acties verlangt of verwacht men en van wie?

Er is alleen gezocht naar berichten in de landelijke en regionale kranten en vaktijdschriften. Er is dus niet gezocht naar Tv-programma's (er zij wel diverse uitgezonden o.a. Teleac); niet bij NGO's, de TK, partijen en/of websites (de websites van LNV, Visserijnieuws en Waddenzee.nl zijn bekeken; de Waddenvereniging brengt het nieuws prominent op de voorpagina; bij de anderen is het even zoeken; bij VROM en OC&W is er geen enkele verwijzing te vinden!). Krantenberichten zijn 'vluchtig' terwijl websites 'blijvend' zijn (alle kranten hebben overigens ook een digitaal archief).

Beoogd resultaat

Een korte (10 blz.) rapportage over:

- A. de mate van aandacht voor het issue werelderfgoed en het patroon van de aandacht voor het nieuwsitem in de tijd en 'ruimte' (omvang; spreiding);
  - wat is letterlijk overgenomen en wat is 'redactioneel';
  - de plaats van het nieuws: voorpagina, opiniepagina, binnenland, reisitems;

- de context van het nieuws: andere aanwijzingen, Dresden, gaswinning/andere activiteiten, ervaringen elders?;
- B. wat is de boodschap zoals die uit het nieuws naar voren komt:
- motieven, kansen/bedreigingen en actoren/acties;
  - wat is de toon van hét nieuws over de inschrijving positief of negatief?
  - een analyse enkele opvallende nieuwsberichten zoals het commentaar van de NRC en reactie W. van Dieren (de meest relevante krantenberichten worden als bijlage compleet opgenomen).

Werkwijze

Aanpak

Allereerst is door middel van zoeken in *LexisNexis Academic NL* een BASISLIJST gegenereerd van alle artikelen in de periode 1995 tot en met 22/08/09 (na 22/08 t/m eind augustus zijn er geen artikelen meer verschenen) op basis van de zoektermen 'Waddenzee AND Werelderfgoed'. Gezocht is in alle Nieuwsbronnen – Nederlandstalig (zijnde de landelijke en regionale kranten en tijdschriften). Het resultaat is een lijst van 529 artikelen.

In de basislijst aantekeningen gemaakt over dubbels, vragen bij titels, te downloaden artikelen etc. en de artikelen is ingedeeld naar weeknummer en per week/maand/jaar is het aantal artikelen geteld.

De basislijst is gecontroleerd op:

- dubbele hits; bijv. één maal 3x TROUW; Dagblad v.h. Noorden enkele edities dubbel (meestal niet) en aan het einde 5 maal de Leeuwarder dubbel;
- fouten zoals een artikel over Soa tussen werelderfgoed;
- artikel met een vreemde titel natrekken; soms klopt het wel; soms klopt het niet; artikel dus eerst te lezen om te zien of het wel over het onderwerp gaat; soms zijn er toevallige combinaties werelderfgoed + Waddenzee en toch gaat het er niet over (keer of 3);
- van de regionale krant 'de Stentor' worden de verschillende regio-edities allemaal apart geteld (13 of 14 keer) maar van andere regionale dagbladen (bijv. Brabants dagblad e.a.) is dat niet het geval! Dit geeft dus een vertekende telling (zie aparte opmerking).

De status van de Stentor

De Stentor scoort in de hits van Lexis/Nexus altijd met 9 of meer artikelen uit de verschillende regionale edities! de stentor heeft 14 regionale edities: Apeldoorn, Deventer, Kampen, Zwolle, Zutphen, Flevoland, Veluwe N en W, NW Overijssel; Hardenberg, epe-vaassen, Lochem, Salland en vechtdal); in de hits komen ze overigens niet allemaal systematisch voor (bijv. Hardenberg mist elke keer).

Van de andere regionale kranten zie je nooit een hit van alle regionale edities! daar wordt genoemd: 'GEHELE OPLAGE'. Om dus de score (en het aantal artikelen) vergelijkbaar te houden moeten alle extra hits van de Stentor verwijderd worden. Eigenlijk is dus in geval van de Stentor, de selectie van 3 i.p.v. 1 eigenlijk nog te veel!

Bijv. het Brabants Dagblad heeft dat 8 regio's (in noord en midden Brabant); idem de Gelderlander (9 regio's); Eindhovens dagblad (11 regio's oost Brabant: Eindhoven, Helmond, Valkenswaard, Veldhoven, Geldrop, Nuenen, Oirschot, Mierlo en Best). Andere dagbladen van Wegener NieuwsMedia zijn: Brabants Dagblad, BN/DeStem (westelijke deel van Noord-Brabant verspreid in de regio's Breda, Etten-Leur, Oosterhout, Bergen op Zoom, Roosendaal, Moerdijk en Zeeland), PZC (De PZC kent vier edities: Walcheren, Bevelanden/Tholen, Schouwen-Duiveland en Zeeuws-Vlaanderen. De oplage ligt rond de 57.000 exemplaren). De Twentsche Courant Tubantia is een Nederlands regionaal dagblad dat verschijnt in Twente (en Salland, de Achterhoek, en enkele Duitse plaatsen net over de grens). De oplage bedraagt ongeveer 137.850 abonnees).

Vrijwel al deze regionale dagbladen zijn van Wegener NieuwsMedia, onderdeel van Koninklijke Wegener NV, de grootste Nederlandse uitgever van regionale dagbladen, huis-aan-huisbladen en "special interest"-tijdschriften. Het huidige Wegener is voortgekomen uit fusies en overnames. In augustus 1999 verkocht VNU al haar dagbladen, namelijk BN/DeStem, Brabants Dagblad, Eindhovens Dagblad en De Gelderlander aan het krantenconcern Wegener. Je hebt ook de Sijthoff pers = Goudsche Courant (2x); Het AD wordt ook (niet altijd) in meerdere edities geteld: AD, Groene Hart, Utrecht, Amersfoort en Rotterdam.

Vervolgens is uit alle 529 artikelen (hits) een zuivere nettolijst samengesteld excl. dubbels, irrelevante titels en agenda's: netto 375 artikelen (>150 artikelen weggegooid):

- mededelingen/agenda's/Nieuwsfocus van ANP geschrapt (bevat alleen aankondigingen van bijeenkomsten en van eigen ANP-artikelen; soms hierdoor ook onterechte combinatie);
- dubbele artikelen geschrapt (bijv. in verschillende edities van Dagblad v.h. Noorden);
- ook vele 'dubbele' versies van ANP-nieuws (vaak 2 – 4 over hetzelfde met iets meer informatie);
- van de Stentor alle 'dubbels' geschrapt (ze waren vaak letterlijk dubbel); steeds 3 overgehouden (Sallands, Veluws en Apeldoorns of Zutphen dagblad; dus 3 regio's; maar Deventer, Kampen, Flevoland, Gelders e.d. geschrapt); vaak i.p.v. 13 dus nog 3 artikelen (is eigenlijk nog ca. 85 te veel);

- op basis van titel of onduidelijkheid nagelezen en alle niet relevante artikelen geschrapt (in 2009 waren dat er 7 en één in <2000).

Van de nettolijst is vervolgens één mooie lijst gemaakt en vanaf het begin de artikelen hernummerd te beginnen met 1; totaal 375 artikelen.

Tenslotte downloaden van alle artikelen uit de periode maandag 22 juni t/m zaterdag 4 juli (in de piek van de aandacht rond de inschrijving) en de andere interessant lijkende artikelen en 'coderen' van de 50 (geschat was 30) van de meest relevante of verschillende artikelen op items als actor(en), boodschap, toon, plek en context.

Resultaten – de aandacht voor het onderwerp

Classificatie

In *LexisNexis Academic NL* worden alle artikelen met bepaalde codes geclassificeerd. De artikelen over het werelderfgoed (op basis van de basislijst van 529 artikelen) zijn allemaal ongeclassificeerd wat betreft onderwerp, markt, bedrijf of personen; de enkele specifieke classificaties zijn:

- taal: 1 artikel is als 'Engels' geclassificeerd (onduidelijk waarom);
- geografie: 1 artikel is geclassificeerd als 'European Union Member State' (nr. 188; het enige artikel uit de Spits d.d. 15-01-08 dat Hamburg niet mee wil doen; de artikelen 254–260 over hetzelfde nieuwsbericht zijn echter niet zodanig geclassificeerd).

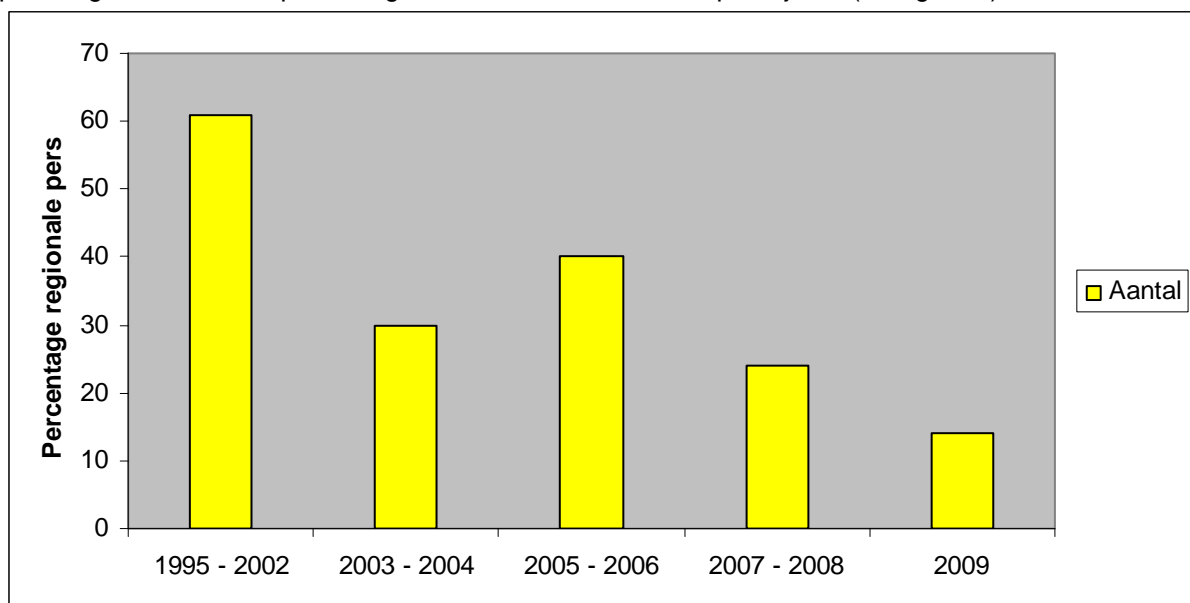
Classificatie naar het soort bron (op basis van basislijst van 529 artikelen):

- afkomstig uit de krant: 456 artikelen;
- afkomstig van persbureau en persberichten: 66 artikelen;
- uit tijdschriften: 6; eigenlijk zijn dit 3 opinietijdschriften (1x Elsevier (nr. 136) en 2x VN (nr. 152/153 en 3 vakbladen: 1x Forum (nr. 225) en 2x Boerderij (nr. 235 en 237);
- uit branchetijdschriften: 1 artikel (het Agrarisch Dagblad d.d. 13/07/06 (nr. 241) die eigenlijk als enige het nieuws bracht dat de Waddenzee door de regering is aangemeld bij UNESCO!.

De regionale spreiding

De krantenartikelen zijn interessant naar de spreiding van de bron. Opvallend is dat de regionale pers, de Leeuwarder Courant (75) en het Dagblad van het Noorden (54), veel over het onderwerp schrijven (de PZC (8) heel weinig; die schrijft juist veel over mosselzaadvisserij en daar schrijft de LC weinig over).

Zo is tot en met 2002 meer dan 50% van de artikelen afkomstig uit de Leeuwarder of Dagblad van het Noorden! In 2003 is dat veel minder: dan is het <10 tot 25% en domineert het nieuws over Shell (ban op boren in werelderfgoed gebieden) de (landelijke) dagbladen. In 2004 is het aandeel in de regionale pers ongeveer 50%; dit percentage neemt verder af in de loop der jaren (zie figuur 1).

Figuur 1. Aandeel artikelen in de noordelijke regionale pers (N = 529)

De andere regionale dagbladen lijken het nieuws pas (letterlijk) over te nemen als het ANP een stroom van berichten gaat produceren. Het ANP scoort absoluut zo hoog als bron omdat het op één dag vaak vele versies schrijft van een artikel én alle aankondigingen publiceert. Overigens zijn ANP artikelen vooral een belangrijke nieuwsbron voor de kranten zélf (vooral vanaf 2007) en worden ze niet gelezen door het publiek (en zouden ze dus niet mee hoeven tellen).

De NRC heeft vanaf 1995 (met het tweede artikel in de lijst) 'veel' aandacht voor het issue. Ze hebben diverse ingezonden artikelen over het onderwerp en zelfs een commentaar gewijd aan de inschrijving. Andere kranten als Trouw en Volkskrant volgen.

Agendavorming

Hoe komt het onderwerp op de *media*-agenda?

Al in 1991 is de nominatie als werelderfgoed op de *bestuurlijke* agenda gekomen als in het trilateraal samenwerkingsverband van de drie Waddenzeelanden het besluit genomen wordt om de Waddenzee te nomineren als Werelderfgoed. In 2001 is er in Esbjerg een herbevestiging van het besluit maar ook daarna wordt geen actie ondernomen. De doorbraak is de 25 jaar herdenking van de Trilaterale Waddenzee samenwerking in oktober 2003. Toen heeft Minister Veerman als voorzitter aangedrongen op het krijgen van duidelijkheid over het draagvlak. Dat was voor Nederland reden om hernieuwd een draagvlakpeiling te doen (de Waddenkaravaan) vooraf aan de trilaterale conferentie op Schiermonnikoog in oktober 2005. Toen al deed de rijksoverheid het aanbod om een convenant te ondertekenen dat daadwerkelijk in december 2007 getekend is.

Het opstellen van het nominatiedossier vindt plaats in 2006-medio 2007 en een uitgebreide consultatie over de inhoud van het dossier. Geleidelijk aan groeit in deze periode het draagvlak. In december 2007 besluit het kabinet tot nominatie en op 30 januari 2008 wordt het dossier samen met Duitsland ingediend. Hamburg haakt op dat moment echter af.

Hoe *hoog* staat het issue 'Werelderfgoed Waddenzee' op de media-agenda? Dat is uitgezocht door een vergelijking van de mate van aandacht (op basis van de 529 artikelen in de basislijst); voor andere issues is eveneens het aantal artikel geteld (gezocht op 'Waddenzee AND '...' in 'alle beschikbare data' omstreeks 7 juli 2009):

- gaswinning	2667 (alleen na 2000; was te veel)
- kokkelvisserij	1739
- olie	929
→ werelderfgoed	529 (zal t/m 07/07/09 ca. 500 zijn)
- mosselzaadvisserij	400
- jachthavens	335
- bruine vloot	149
- militaire oefeningen	141
- garnalenvisserij	120
- inpoldering	117

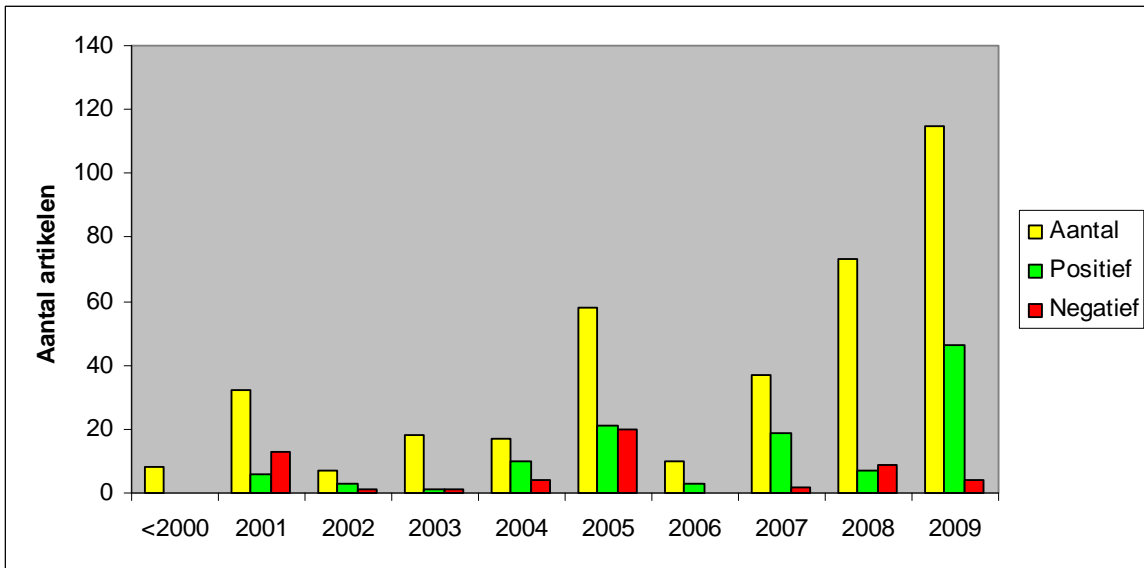
Nieuwsproductie

Hoe 'verloopt' het nieuwsproductie proces? In het algemeen nemen de kranten in een wat aangepaste vorm de verschillende bulletins van het ANP over; veelal direct de dag erna; een enkele krant een maand later. Enkele (m.n. landelijke) kranten zetten een eigen journalist op het issue (NRC, Trouw, soms Volkskrant) wat meer originele artikelen oplevert. Een enkele journalist als Halbe Hettema is redacteur van de LC en heeft totaal 6 artikelen gewijd aan het onderwerp.

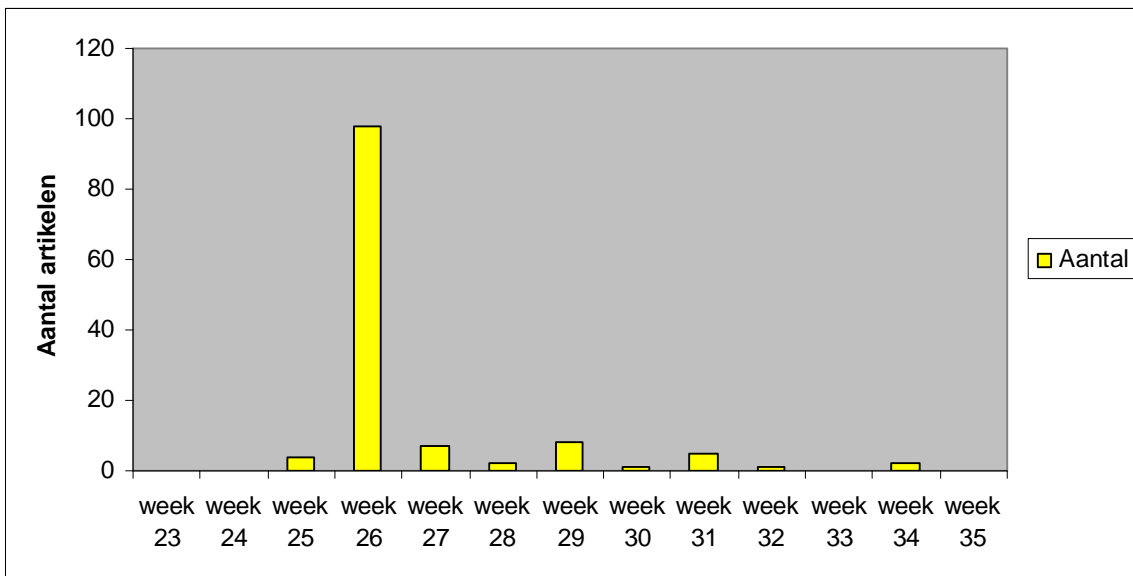
Uitzonderlijk is dat de NRC en de Trouw beiden in hun hoofdredactioneel commentaar op het issue ingaan! De NRC heeft daarnaast twee opinie-artikelen gepubliceerd waaronder een van Wouter van Dieren die ingaat op het commentaar van de NRC. Ook is er een ingezonden brief van o.a. raadslid Schiermonnikoog.

Nieuwsontwikkeling

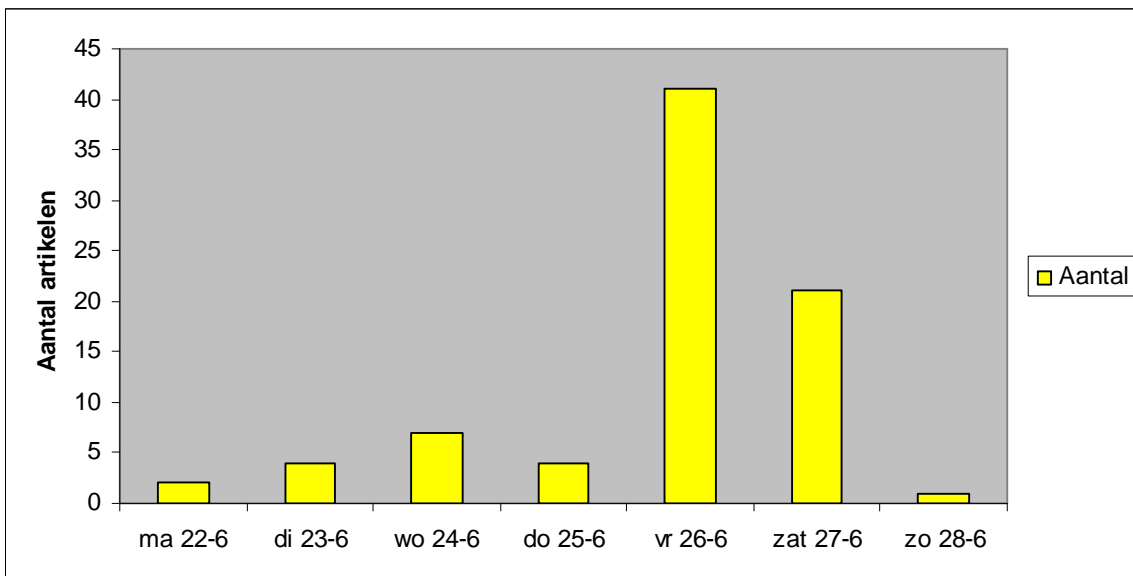
Hoe verloopt het patroon in aandacht voor het onderwerp in de tijd? In de figuren 2, 3 respectievelijk 4 is een tijdlijn gemaakt van het aantal artikelen per jaar (de jaren tot en met 2000 is de 1^e periode en daarna elk jaar), per week (in 2009) en per dag in week 29/2009 (gebaseerd op de 375 artikelen op de netto lijst).

Figuur 2. Aantal artikelen per jaar (N=375)

Figuur 3. Aantal artikelen per week in 2009 jaar (N=115)

Figuur 4. Aantal artikelen per dag in week 26 in 2009 jaar (N=75)

2000 en eerder (8 artikelen)

- de eerste agendasettende fase;
- andere erfgoed gebieden (als Stelling van Amsterdam; Chinese muur; Schokland en archeologie van scheepswrakken in de Waddenzee) krijgen enige aandacht.

2001 (32 artikelen)

- Mei - Juli: 3 artikelen tegen de aanwijzing;
- Eind augustus/begin september (9x) 'eerste' aankondiging aanmelding in de aanloop van Esbjerg over de mogelijke aanwijzing;
- 13-22 september 6 artikelen over de afwijzing;
- 30 Oktober - 1 November (12x) wel aanwijzing of vervolgens toch weer niet?

2002 (7 artikelen)

- 2^e fase van de agendasetting met stellingnamen door enkelen;
- Maart 2002: 2 artikelen negatief van toon (VVD is tegen);
- 24 mei 2002: 3 artikelen positief van toon (enige druk vanuit Duitsland op de aanmelding).

2003 (18 artikelen)

- 27+28 augustus: groot nieuws over Shell (14x);
- 18/19 december Duitsland wil wel aanwijzig (2x).

2004 (17 artikelen)

- 24/25 mei: 5 artikelen dat het WG mogelijk wel op de lijst komt;
- daarna minimaal 4 pleidooien voor/tegen de nominatie.

2005 (58 artikelen)

- jan/mei: 22 artikelen over de status (waarvan tegen = 9);
- 27 mei: Waddenbestuurders willen uitstel van status Werelderfgoed;
- tussen 6 oktober en 25 nov. 30 artikelen dat de aanmelding (conferentie Schier) door gaat (waarvan expliciet 9 negatief)!

2006 (10 artikelen)

- de start van de procedure (medio juli) roept weinig nieuws (meer) op (4 artikelen).

2007 (37 artikelen)

- september/oktober: enkele berichten dat de gemeenten/eilanden toch voor zijn (het convenant en de lobby/waddentour heeft gewerkt);
- 4 – 8 December: 20 artikelen met hét nieuws dat Nederland de Waddenzee gaat voordragen (mede over het convenant).

2008 (73 artikelen)

- medio januari 2008: 11 artikelen over het nieuws dat Hamburg niet mee wil doen;
- 22 januari 2008: Duits energieconcern RWE wil in Waddenzee naar olie gaan boren (6x);
- de van Nelle fabriek, Amsterdamse grachtengordel, de Leidse binnenstad en het Limburgs Schuttersfeest melden zich ook als kandidaten voor de werelderfgoed;
- juni - september: UNESCO bezoekt Nederland (5 artikelen);
- 1 oktober 2008: aankondiging Teleac-programma (17 artikelen op o.a. in alle regionale kranten);
- 8 algemene artikelen over werelderfgoed;
- aandacht voor andere potentiële gebieden (de grachtengordel, St. Pietersberg, van Nelle, Leiden).

2009 (115 artikelen)

- vóór de bijeenkomst van het Werelderfgoed Comité (juni) is het issue geen nieuws (9x);
- grote piek in de week van de aanmelding; het nieuws komt groot in alle landelijke en regionale dagbladen (óók op voorpagina's; in commentaren); onder andere 14 x een set van 3 dezelfde artikelen in alle regionale dagbladen;
- het schrappen van Dresden van de lijst is een belangrijk politiek en nieuwsfeit (maar wordt in slechts een enkele artikel genoemd; het RD is de enige krant die dit prominent brengt);
- ook wordt gemeld dat andere gebieden/gebouwen aan de lijst zijn toegevoegd;
- na de aanwijzing zie je allerlei soorten van vermeldingen van de titel; aankondigingen van websites; soms gebruik in de discussie over een issue (afvaloven Harlingen).

Pieken in de aandacht

De pieken in de aandacht voor het issue zijn geconcentreerd rond de stappen in de aanwijzing en de op en neer gaande stemming voor/tegen de nominatie in de regio en op de eilanden (en in de Tweede Kamer); of nieuws over Shell ('niet boren ...'), RWE ('wel boren in werelderfgoed') en Hamburg (doet niet mee aan de nominatie) en bijv. al meer dan 50 in deze week over de UNESCO-conferentie!

De pieken in de aandacht zijn:

- augustus/september 2001: 'eerste' aankondiging/aanmelding in de aanloop van de conferentie in Esbjerg over de mogelijke aanwijzing (9x);
- 28 augustus 2003: Shell stelt als algemeen beleid vast dat in werelderfgoederen niet wordt geboord (14x);
- eerste half jaar 2005: reacties voor en tegen nominatie (22x);
- Oktober - november 2005: de trilaterale regeringsconferentie op Schiermonnikoog waar het besluit tot de nominatie bevestigd wordt (30x);
- 4-8 december 2007: de ondertekening van het waddenconvenant rijk - regio (20x);
- januari 2008: de indiening van het nominatiedossier bij de UNESCO (33x);
- juli 2009: de conferentie van en de inschrijving door UNESCO van de Waddenzee op de lijst van werelderfgoedgebieden (100x).

Toon van de koppen/artikelen

De kop van de artikelen (en in een enkel twijfelgeval is gekeken naar de inhoud), voor zover het artikel expliciet betrekking heeft op de (kansen voor) nominatie van de Waddenzee als werelderfgoed, is beoordeeld op de positieve of negatieve van de nominatie. Figuur 2 (het aantal artikelen en de toon daarvan in de loop der jaren) laat zien dat het aantal negatief getoonzette artikelen afneemt en de toon in de loop der jaren (gemiddeld) positiever is geworden. De score voor toon is niet opgenomen in figuur 3/4 omdat vrijwel alle artikelen in 2009 (waarvan de overgrote meerderheid verscheen in week 26) positief van toon is; zie hierna).

Resultaten – de inhoud van het nieuws

De massale aandacht voor de Waddenzee als werelderfgoed

In week 26, de week dat het Werelderfgoed Comité vergadert in Sevilla, worden bijna 100 artikelen en korte berichten in de kranten gewijd aan de nominatie van de Waddenzee als Werelderfgoed (zie figuur 3 en 4). 48 van de artikelen zijn nader geanalyseerd op de specifieke boodschap betreffende:

- het nominatieproces en de rol van de actoren;
- welke criteria/motieven noemt men voor de inschrijving (Conventie en Statement);
- worden de verplichtingen gememoreerd;
- welke kansen/bedreigingen ziet men (voor eigen activiteiten of van anderen);
- welke acties verlangt of verwacht men en van wie?

Niet elk artikel gaat letterlijk over de Waddenzee; ook werelderfgoed in het algemeen komt veel aan de orde (evenals andere gebieden in Nederland en op de wereld); maar de algemene beeldvorming (nadelen, voordelen, de waarde) van de status van werelderfgoed is daarin natuurlijk wel aan de orde.

De 20 jarige historie van de nominatie

- in juni 2009 wordt in een artikelreeks in alle regionale kranten op de lange geschiedenis van de nominatie ingegaan in termen als 'niet zonder slag of stoot'; '20 jaar', '40 jaar strijd voor behoud' e.d.;
- maar de specifieke stappen zoals het besluit tot de nominatie in 1991 (5x), de conferentie in Esbjerg (0x) en op Schiermonnikoog (1x) komen nauwelijks aan de orde; regelmatig wordt het moment januari/februari 2008 genoemd als start van de procedure bij UNESCO;
- dat Denemarken zich heeft terug getrokken wordt 3 maal genoemd; ook dat Gedeputeerde Hollenga hoopt dat Denemarken zich (na het besluit) alsnog aansluit wordt 3 maal genoemd;
- het nieuws dat Hamburg tegen de aanmelding is wordt breed gebracht (11 x in januari 2008) en wordt 3 maal gememoreerd in juni 2009;
- de rol van het convenant: in de periode dat het convenant wordt opgesteld en uiteindelijk ondertekend (december 2007) is daar de nodige aandacht voor; in de berichten van juni 2009 wordt het convenant 2 maal genoemd;

- over de in Sevilla aangenomen verklaring van 'Outstanding values' wordt niet in die woorden over geschreven; vaak wordt genoemd dat het gebied uniek is en als het voorbeeld komen vrijwel altijd het belang voor de trekvogels aan de orde (en dat ze helemaal naar Afrika vliegen);
- soms wordt opgemerkt dat het besluit in Sevilla nog geen 45 minuten tijd nam.

Persbriefing van LNV van 23 juni 2009

Op 23 juni heeft LNV een persbriefing georganiseerd met als sprekers A. Wouters (LNV), J. van Dijk (voorzitter klankbordgroep Waddenzee Werelderfgoed), H. Broekmeulen (directeur van Kinderdijk en projectleider Platform Werelderfgoederen Nederland) en H. Post (directeur van Groningen Seaports). Opvallend is dat al deze zegsmensen in de krantenartikelen vervolgens uitgebreid en op positieve wijze, zijn geciteerd! De centrale boodschappen van de persbriefing zijn: 1. de inschrijving is een erkenning hoe de bewoners voor het gebied hebben gezorgd; 2. het gebied maakt meer kans op subsidies (dat werd in diverse media echter ontkracht door citaten van H. Broekmeulen); het gebied zal meer toeristen trekken (vooral uit andere landen waar de erfgoedstatus veel aanzien heeft; LNV heeft dat in 2003 zelf laten onderzoeken); er komen niet meer regels door de aanwijzing.

Ook de mededeling van minister Verburg na de ministerraad van 26 juni die zei 'verheugd' te zijn over de aanwijzing is redelijk in de kranten gememoreerd (ca. 13 maal).

Gedeputeerde D. Hollenga van Groningen (en portefeuillehouder Natuur in de RCW; aanwezig in Sevilla) is echter ook 13 x geciteerd.

De briefing van LNV heeft dus zeker resultaat gehad; zowel in aandacht als in de boodschap. Het lijkt een goede keuze te zijn geweest om deze persbriefing te houden.

Dat sommige belanghebbenden de neiging zouden hebben om alleen datgene van de boodschap te gebruiken dat voor hen van belang is, zoals de kansen die diverse partijen zien in de economische ontwikkeling van de regio (zie de inleiding), is overigens door de persbriefing van LNV gestimuleerd: A. Wouters heeft daar gesteld dat de aanwijzing vooral kansen biedt voor groei van het toerisme (de NRC gaat hier in haar hoofdredactioneel commentaar zelfs vrij cynisch op in). Overigens is dit vanaf medio 2007 de leidende 'framing' van dit dossier geweest.

De ontvangst van het UNESCO-besluit

Zoals gezegd: het besluit van 26 juni 2009 is nieuws voor vrijwel alle kranten in Nederland; alleen de treinreizende jongeren die geen kranten leest maar alleen de Spits/Metro/de Pers krijgen het nieuws niet onder ogen. Voor diverse kranten (Volkskrant, Dagblad van het Noorden, Leeuwarder Courant, Reformatorisch dagblad en NRC) verschijnt het nieuws in week 26 op de voorpagina in de vorm van korte berichten (veel kranten hebben tegenwoordig een kolom met kort nieuws op de voorpagina). Opvallend is dat het besluit ook aanleiding geeft tot 2 hoofdredactionele commentaren (NRC, Trouw) en een aantal opinieartikelen (in de NRC).

De overige uitgebreidere artikelen zijn allemaal te vinden op de pagina's met binnenlands nieuws.

Eigenlijk is van alle commentatoren de overgrote meerderheid erg positief over de inschrijving met woorden als 'blij', 'verheugd' en 'trots'. Slechts door een enkele organisatie (de visserij) is de aanwijzing niet goed ontvangen.

De inschrijving komt vanaf dit moment te pas en te onpas aan de orde in tal van artikelen. De aanwijzing als werelderfgoed duikt als feit na 26 juni bijvoorbeeld opeens op in:

- in een reisquiz Volkskrant;
- in een postzegelrubriek in de Leeuwarder;
- artikel over een internetsite over Leeuwarden;
- artikel over een bezoek van de burgemeester van Harlingen aan de Hells Angels (!).

Het is net alsof het Waddengebied nu pas (na 40 jaar) met de inschrijving echt een gezicht heeft: 'werelderfgoed'! Dit laatste geldt zeker internationaal; internationaal is de titel 'werelderfgoed' een hele belangrijke aanbeveling (over het verschil in status tussen Nederland en het buitenland is veel in achtergrondartikelen in de krant geschreven).

Bij de inschrijving worden in de diverse commentaren diverse positieve waarderingen gemaakt:

- allereerst is het een erkenning voor de grote (universele) waarde van het Waddengebied; het wordt genoemd als Michelinster, hotspot;
- als Werelderfgoed zet het Waddengebied zich op de internationale kaart en bevindt het wad zich in goed gezelschap van beroemde gebieden als de Grand Canyon en het Great Barrier Reef e.d.;

- Het is ook een beloning of bekroning voor de mensen die er wonen en werken en er (eeuwen lang) zo goed voor hebben gezorgd; ook voor de mensen die 40 jaar gestreden hebben voor het behoud van het gebied;
- Het Werelderfgoed zorgt niet voor meer geld (van UNESCO) maar de status geeft wel meer kans op (EU-) subsidies; dit wordt overigens door vertegenwoordigers van andere 'sites' betwijfelt;
- De meest genoemde kans (voor de regionale economie) is dat de status zorgt voor veel grotere bekendheid in het buitenland (via reis- en natuurgidsen) en daarmee voor meer buitenlandse (Amerikaanse en Japanse) toeristen; het zou gaan om kwaliteitstoerisme in het hogere segment; andere noemen het ecotoerisme;
- wat een enkele keer wordt genoemd (Post Groningen Seaport) is dat de aanwijzing zorgt voor een beter woonklimaat (vestigingsklimaat) met als gevolg behoud van jonge mensen om te kunnen werken in de noordelijke (chemische) industrie.

Bij de inschrijving worden hier en daar de volgende kanttekeningen geplaatst:

- dit toerisme zorgt dus ook voor meer drukte aan (eco)toerisme en zo wordt door andere sites benadrukt: zorg dus ook voor een goede geleiding van de bezoekersstromen;
- er is wel 'creatief begrengd' door de bestaande olie- en gasplatforms buiten de begrenzing te houden;
- de aanwijzing verandert niks aan bestaande activiteiten als gaswinning (installaties zijn buiten de erfgoedgrenzen gehouden) of nieuwe bedreigingen zoals olie- en gaswinning, kolencentrales en de afvaloven in Harlingen; dat naar de toelaatbaarheid van die activiteiten goed moet worden gekeken erkent iedereen maar dat moet al op basis van de bestaande regelgeving.

Actoren en hun reacties

In de artikelen komt een groot aantal actoren aan het woord: Minister Verburg van LNV (13 maal wordt haar reactie naar aanleiding van het besluit gememoreerd), A. Wouters, J. van Dijk, H. Broekmeulen, H. Post (alle vier naar aanleiding van de persbriefing van LNV), gedeputeerde D. Hollenga Groningen (die in Sevilla aanwezig was en vanaf daar een reactie gaf), de burgemeesters van Harlingen, Terschelling en Schiermonnikoog, NAM, Groningen Seaports, Waddenvereniging, Vogelbescherming, Ecomare, de bruine vloot, de vissers/Productschap Vis, het Platform van werelderfgoedgebieden en IUCN.

Er wordt door geen van de actoren gevraagd om actie, meer of juist minder; iedereen is (in deze fase) vooral erg blij met de inschrijving (de visserijsector uitgezonderd). Er is bij velen wel het besef dat met de status ook zorgvuldig moet worden omgesprongen ('want je kan de status ook weer verliezen' zo wordt regelmatig opgemerkt).

Inhoud en consequenties van de inschrijving door UNESCO

In het algemeen wordt in de artikelen wel genoemd dat de Waddenzee is aangewezen omdat het een uniek gebied is (universele waarde); maar dat is eigenlijk 'algemeen bekend'. Dat de UNESCO het gebied op basis van 3 specifieke criteria heeft genomineerd (diversiteit aan leefomgevingen, betekenis voor trekvogels en informatief voor de geschiedenis van de aarde), wordt daarbij nauwelijks vermeld. In de ANP-berichten (vaak basis voor berichten in de krant) worden de drie criteria wel genoemd maar dit aspect wordt nauwelijks overgenomen (slechts 2 maal; nr. 108/109).

Dat het gebied loopt tot en met het Duitse eiland Sylt (en dat DK er dus niet in zit) en dat ook enkele enclaves zijn opgenomen wordt in de krant voor waar aangenomen; dat door de UNESCO uitbreiding met DK wordt aanbevolen wordt in de krant niet genoemd; wel wordt enkele keer genoemd dat D. Hollenga hoopt dat DK zich alsnog aansluit. Dat de UNESCO vanwege de trekvogels samenwerking met Afrika aanbeveelt wordt 2x genoemd.

Ook overige elementen uit het UNESCO-besluit krijgen in de krant geen aandacht (het betreft 'aanbevelingen' van UNESCO over de ontwikkeling van het toerisme, monitoren en tegengaan van invasieve soorten en dat de landen moeten blijven bij het beleid om geen nieuwe olie- en gaswinning toe te staan).

Dat aan de inschrijving door UNSECO ook bepaalde verplichtingen/eisen verbonden zijn (door de Conventie en het Statement), zoals dat het beheer goed geregeld moet zijn en dat er een beheerplan moet komen, wordt in slechts 3 artikelen (algemeen) genoemd. Opvallend is dat ook LNV die verplichtingen nauwelijks noemt.

Wel wordt enkele keer geconstateerd dat er ook een kans is op verlies van de status 'als je iets heel raars doet' (de IUCN maakt elke 6 jaar een evaluatie op van het gebied). In dat verband wordt Dresden enkele keren genoemd (en de aanwijzing van het leefgebied van de Oryx in Saoedie Arabie).

Regels (meer, strenger) en beperkingen

Angst voor extra regels was in de lange aanloop naar de nominatie het voornaamste bezwaar van gemeenten, bedrijfsleven en organisaties. Maar door de consultatie is het wantrouwen grotendeels verdwenen en het convenant bezegelde dat. Nu zijn de voornaamste partijen niet meer bevreesd voor meer of strengere regels (NAM, de industrie, de havens en de gemeenten): die regels zijn er al en die blijven werken. Hollenga wordt ook in dit verband 5 maal geciteerd. Ook de LVBW zegt dat er niet meer regels komen.

Alleen de visserij vreest nog wel voor meer regels (de landbouw was ook erg bevreesd maar is in 2009 niet gehoord).

Kansen

Kansen zijn een dominant aspect in de reacties; het komt 2 maal expliciet in de krantenkop naar voren en meerdere keren impliciet.

Waren de natuurorganisaties eerst nog tegen (uit vrees voor te veel toeristen) of sceptisch (d.d. 1 sept. 2001) over de nominatie; in 2009 is ook de Waddenvereniging er erg blij mee (erkenning voor 40 jaar strijd om behoud van het gebied) en noemt het een kans voor de regionale economie.

'Kansen' voor de regio is een voorname boodschap in veel reacties: kans op meer subsidies, kans op een doe- of erfgoedcentrum (overigens door meerdere gemeenten), kans op aantrekkende werking op jongeren (om in het noorden te wonen en te werken).

Opvallend is dat men het oog algemeen ziet als een kans voor de samenhang van ecologie en economie:

Bescherming en bedreigingen

In het verlengde van kwestie van de 'regels' wordt in de artikelen ook erkend dat de status geen sterkere bescherming aan het gebied geeft; men maakt zich overigens wel zorgen over bestaande en nieuwe bedreigingen.

De aanwijzing wordt alleen gebruikt in de acties tegen (nieuwe) bedreigingen zoals tegen de nieuw te bouwen afvaloven Harlingen door de lokale actiegroep die stelt dat de net verworven status als werelderfgoed wordt verkwanseld met de oven aan de waddendijk en aankondigt 'Daar zullen we de UNESCO nog over benaderen' (AD/Algemeen Dagblad 21-08-09). De Waddenvereniging weerspreekt dat de aanwijzing in het standpunt over deze oven een rol speelt).

Er wordt wel ingezien dat er ook een kans is om de status weer te verliezen.

Conclusies

De aanleiding tot deze media-analyse was dat de mediarepons op de inschrijving van de Waddenzee op de Werelderfgoedlijst in het algemeen goed was. De indruk bestond echter dat bij sommige belanghebbenden de neiging bestaat om alleen datgene van deze boodschap te gebruiken dat voor hen van belang is, zoals de kansen die diverse partijen zien in de economische ontwikkeling van de regio. Om deze reden is een analyse van de diverse media-uitingen nodig, om te beoordelen of en in hoeverre ingezet moet worden op mogelijke bijsturing van de gedachteontwikkeling rondom deze plaatsing op de Werelderfgoedlijst.

De nominatie van de Waddenzee als werelderfgoed en de definitieve inschrijving in juni 2009 op de lijst van werelderfgoederen is een relatief groot issue in de krant. In absolute aandacht is het issue op een 4^e plek in een lijstje van andere issues in de Waddenzee. Het nieuws is eerst vooral een regionaal issue maar wordt steeds meer een landelijk item. De berichtgeving verloopt in duidelijke pieken in relatie tot stappen in het proces. De inschrijving op 26 juni 2009 is voorpaginanieuws maar niet in grote koppen (zoals de Westerschelde-kwestie dat in september 2009 wel is). De inschrijving wordt erg positief ontvangen.

Uit bovenstaande analyse blijkt dat een geruststellend antwoord gegeven kan op de centrale vraag: moet er bijsturing komen? De noodzaak daartoe is niet groot:

- de berichtgeving in de krant, ook vanuit de centrale actoren is eigenlijk conform de eerder gestelde verwachtingen; het beeld dat bepaalde partijen slechts een deel van de boodschap overnemen (en vooral economische kansen zien) is maar een klein deel van het verhaal; dat verhaal is door LNV zelf ook zo 'ingestoken'; dat vanuit LNV bijsturen is niet erg logisch (meer);

- ten tweede moet de vraag gesteld worden of bijsturen überhaupt kán: de krant schrijft alleen iets als er 'nieuws' is (bijvoorbeeld: "Hamburg haakt af!"); vaak negatief nieuws; de aanwijzing was positief nieuws! Dié aandacht heb je ruimschoots gehad; nieuws komt en gaat in enorme pieken (zie de figuren).

Dus: er moet weer echt nieuws zijn om met dit item prominent en breed in de krant te komen (en bepaalde beeldvorming bij te schaven) en waarschijnlijk is er voorlopig geen nieuws. Nieuws is niet zomaar te maken (hoewel je ook ziet dat als er wel nieuws is zoals op 23 juni de kranten dat ook allemaal overnemen). Wat nieuws zou zijn is als Denemarken gaat aanhaken! Of als er (de komende 2 jaar) een nieuw dol plan komt midden in het aangewezen gebied (en het gebied weer van de lijst gaat; zie Dresden).

Om 'nieuws' toch in de krant te krijgen is een effectieve aanpak om a. berichten te krijgen van het ANP (die door de pers worden overgenomen) óf b. om met specifieke journalisten in contact te treden.

De krant biedt nu vooral perspectief voor human interest verhalen zoals over een visser die inspeelt op de aanwijzing of de toeristische verhalen over de mooiheid van het Waddengebied en wat je er allemaal kan doen en beleven; want dat is de voornaamste kans.

Gegeven vooral de grotere verwachte toeloop van toeristen zou LNV/CWSS en alle andere betrokkenen, dus vooral moeten nadenken over:

- hoe doen we de marketing?! (er zijn goede voorbeelden van andere werelderfgoedgebieden onder andere in Engeland);
- hoe leiden we straks de bezoekersstromen;
- hoe houden we alle actoren in de kruiwagen: zou het WaddenSeaForum een werelderfgoed forum moeten worden? de aansluiting op het landelijke werelderfgoed-platform;
- hoe gaan we met de nieuwe internationale status iets positiefs doen; recreatief-toeristische ontwikkelingen stimuleren (een fluisterboot op zonne-energie die langs alle eilanden vaart?).

Acties op deze terreinen leveren vanzelf weer 'nieuws' (een interessant verhaal) op.

Zoals de Raad van de Wadden in haar advies (april 2009) over de mogelijkheden voor de toeristische en recreatieve bedrijvigheid in en rond de Waddenzee aangeeft, is de opgave voor de Waddenregio om in het verlengde van de status van de Waddenzee als Werelderfgoed, ook het eeuwenoude cultuurlandschap en de cultuurhistorische waarden op een goede manier te promoten en in beeld te brengen en zo mee liften op de status van de Waddenzee. Juist dit cultuurlandschap dat de Waddenzee omgeeft kan zorgen voor een goede opvang van de bezoekersstroom.

Bijlage Basisgegevens Aantal artikelen per bron

Aantallen per bron (over alle basisresultaten en alle jaren = 529 artikelen)

1. De Stentor (Vendor Group File 85
2. Leeuwarder Courant 75)
3. Algemeen Nederlands Persbureau - ANP (65)
4. Dagblad van het Noorden (54)
5. Trouw (22)
6. NRC Handelsblad (16)
7. De Volkskrant (15)
8. BN/Destem (14)
9. De Gelderlander (13)
10. De Stentor/Veluws Dagblad (12)
11. Eindhovens Dagblad (11)
12. Dagblad Tubantia/Twentsche Courant (10)
  - De Stentor/Sallands Dagblad (10)
  - Friesch Dagblad (10)
  - Zutphens Dagblad (10)
13. Reformatorisch Dagblad (9)
14. Noordhollands Dagblad (8)
  - Provinciale Zeeuwse Courant (8)
15. NRC.NEXT (7)
  - De Telegraaf (7)
16. Brabants Dagblad (6)
  - Limburgs Dagblad (6)
17. Dagblad De Limburger (5)
  - Het Financieele Dagblad (5)
  - Het Parool (5)
18. Nederlands Dagblad (4)
  - Rotterdams Dagblad (4)
19. AD/Algemeen Dagblad (3)
20. AD/Groene Hart (2)
  - Amersfoortse Courant (2)
  - Boerderij (2)
  - Dagblad Rivierenland (2)
  - Elsevier (2)
  - Sijthoff Pers (Vendor GroupFile) (2)
  - Vrij Nederland (2)
21. AD/Amersfoortse Courant (1)
  - AD/Rotterdams Dagblad (1)
  - AD/Utrechts Nieuwsblad (1)
  - AFX-NL (1)
  - Agrarisch Dagblad (1)
  - Algemeen Dagblad (1)
  - Dagblad De Pers (1)
  - Forum (1)
  - De Gooi- en Eemlander (1)
  - Haagsche Courant (1)
  - Haarlems Dagblad (1)
  - IJmuider Courant (1)
  - Leidsch Dagblad (1)
  - Metro (NL) (1)
  - Spits (1)
  - Utrechts Nieuwsblad (1)

2009: LC+DvhN = 26 = 14% (N = 181)

Algemeen Nederlands Persbureau - ANP (37)

De Stentor (Vendor Group File) (31)

Dagblad van het Noorden (17)

Leeuwarder Courant (9)

De Volkskrant (8)

NRC.NEXT (7)
Trouw (7)
NRC Handelsblad (6)
Reformatorsch Dagblad (6)
Eindhovens Dagblad (5)
De Gelderlander (5)
BN/Destem (4)
Dagblad Tubantia/Twentsche Courant (4)
De Stentor/Sallands Dagblad (4)
Limburgs Dagblad (4)
Provinciale Zeeuwse Courant (4)
De Stentor/Veluws Dagblad (4)
Zutphens Dagblad (4)
AD/Algemeen Dagblad (3)
Brabants Dagblad (3)
Nederlands Dagblad (3)
Dagblad De Limburger (2)
Elsevier (1)
Metro (NL) (1)
Het Parool (1)
De Telegraaf (1)

2008+2007: LC+DvhN+FD+NHD = 34 = 24% (N=140)

Algemeen Nederlands Persbureau ANP (18)

De Stentor (Vendor Group File) (12)

Friesch Dagblad (10)

Leeuwarder Courant (10)

Noordhollands Dagblad (8)

De Gelderlander (7)

Dagblad van het Noorden (6)

Trouw (6)

BN/Destem (5)

Eindhovens Dagblad (5)

NRC Handelsblad (5)

Dagblad Tubantia/Twentsche Courant (4)

Brabants Dagblad (3)

Dagblad De Limburger (3)

Het Financieele Dagblad (3)

Provinciale Zeeuwse Courant (3)

Reformatorsch Dagblad (3)

De Telegraaf (3)

AD/Groene Hart (2)

De Stentor/Sallands Dagblad (2)

Limburgs Dagblad (2)

De Stentor/Veluws Dagblad (2)

Vrij Nederland (2)

Zutphens Dagblad (2)

AD/Amersfoortse Courant (1)

AD/Rotterdams Dagblad (1)

AD/Utrechts Nieuwsblad (1)

Dagblad De Pers (1)

Elsevier (1)

Forum (1)

De Gooi- en Eemlander (1)

Haarlems Dagblad (1)

Ijmuiden Courant (1)
Leidsch Dagblad (1)
Nederlands Dagblad (1)
Het Parool (1)
Spits (1)
De Volkskrant (1)

2005+2006: LC+DvhN = 40 = 40% (N=102)

De Stentor (Vendor Group File) (32)

Leeuwarder Courant (30)

Dagblad van het Noorden (10)

Trouw (4)

Algemeen Nederlands Persbureau - ANP (3)

De Stentor/Sallands Dagblad (3)

De Stentor/Veluws Dagblad (3)

Zutphens Dagblad (3)

BN/Destem (2)

Boerderij (2)

Dagblad Tubantia/Twentsche Courant (2)

De Telegraaf (2)

De Volkskrant (2)

Agrarisch Dagblad (1)

Eindhovenens Dagblad (1)

Het Financieele Dagblad (1)

De Gelderlander (1)

2003+2004: LC+DvhN = 16 = 30 % (N=54)

Leeuwarder Courant (12)

De Stentor (Vendor Group File) (10)

Dagblad van het Noorden (4)

Algemeen Nederlands Persbureau - ANP (3)

BN/Destem (3)

De Stentor/Veluws Dagblad (3)

Amersfoortse Courant (2)

Dagblad Rivierenland (2)

Sijthoff Pers (Vendor GroupFile) (2)

De Volkskrant (2)

AFX-NL (1)

Algemeen Dagblad (1)

De Stentor/Sallands Dagblad (1)

Het Financieele Dagblad (1)

Haagsche Courant (1)

NRC Handelsblad (1)

Provinciale Zeeuwse Courant (1)

Rotterdams Dagblad (1)

Trouw (1)

Utrechts Nieuwsblad (1)

Zutphens Dagblad (1)

1995 t/m 2002: LC+DvhN = 33 = 61% (N=54)

Dagblad van het Noorden (17)

Leeuwarder Courant (16)

Algemeen Nederlands Persbureau - ANP (4)

NRC Handelsblad (4)

Trouw (4)

Het Parool (3)

Rotterdams Dagblad (3)

De Volkskrant (2)
De Telegraaf (1)